

PENTRU VIITORUL ROMÂNIEI

IOAN MĂRGINEAN

În titlul de mai sus se regăsește o formulare des întâlnită în multe sfere din spațiul public românesc.

De fapt, este vorba despre cum se dorește să fie viitorul țării. Din zona științifică recentă fac trimitere la ampla lucrare elaborată în cadrul Academiei Române, în perioada 2014–2017 (coord. acad. Ionel-Valentin Vlad, președinte în anii respectivi al acestei prestigioase instituții) „Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani”. Opera cuprinde șase volume, primele patru fiind destinate analizelor stărilor existente, inclusiv în domeniul calității vieții, a țințelor de atins pe intervale de timp, resursele necesare pentru realizarea obiectivelor, scenarii referitoare la înlăptuirea lor. Al cincilea volum conține o sinteză a strategiei, iar ultimul este Sumarul Executiv (un comentariu asupra lucrării am publicat în revista *Calitatea vieții* nr. 3, 2017). În prezent și la Președinția României se pregătește un program intitulat „România educată”.

De asemenea, menționez pentru cititori, contribuțiile cercetătorilor din ICCV, cu trei volume, în anul 2018, dintre care două au apărut deja, iar al treilea este în stadiul de publicare, toate la Editura Academiei Române, și în care se regăsesc atât analize ale stărilor de fapt, cât și trimiteri la ceea ce se consideră că trebuie întreprins în viitor pentru a se obține îmbunătățiri ale vieții oamenilor. Am în vedere lucrările: *Calitatea vieții. Un proiect pentru România* (coord. Elena Zamfir și Iuliana Precupețu); *Istoria socială a României* (coord. Cătălin Zamfir); *Enciclopedia calității vieții în România* (coord. Ioan Mărginean și Iuliana Precupețu).

În volumul care urmează să apară în curând sunt tratate la dimensiuni apreciabile, cu indicatori obiectivi și subiectivi, teme precum: caracteristicile sociodemografice ale populației; colectivitățile teritoriale; familia; locuirea; ocuparea; echilibru între muncă și viața privată; educația; sănătatea; standardul și stilurile de viață, precum și altele, tot de mare interes: calitatea vieții copiilor și vârstnicilor; modele de consum și praguri de sărăcie; grupurile dezavantajate; mass-media; influența utilizării internetului asupra calității vieții; calitatea societății românești. Această

Adresa de contact a autorului: Ioan Mărginean, Institutul de Cercetare a Calității Vieții al Academiei Române, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711, București, România, e-mail: imargin@iccv.ro.

lucrare a fost pregătită prin două volume anterioare: *Dicționar de calitate vieții*, 2015 (coord. Ioan Mărginean și Marian Vasile); *Paradigma calității vieții*, 2011 (coord. Ioan Mărginean și Iuliana Precupețu).

De această dată, am să mă refer la o lucrare apărută în anul 2017, axată și ea pe ce ar trebui întreprins pentru progresul țării și al calității vieții populației, așa cum se specifică și în Cuvântul-înainte al volumului *25 de întrebări și răspunsuri pentru viitorul României* (Bogdan Ion, manager EY România, componentă a unei companii internaționale, cu sediul în Marea Britanie: audit/ taxe/ tranzacții/ consultanță în afaceri, care are 700 de birouri în 150 de țări cu 250 000 de angajați, dintre care 770 în România și Republica Moldova).

Pentru elaborarea acestei lucrări se procedează într-o manieră aparte, și anume s-a solicitat public formularea de întrebări la tema propusă, apoi s-au selectat cele 25 de întrebări considerate a fi cele mai relevante (numărul de întrebări a fost fixat în legătură cu împlinirea a 25 de ani de activitate a EY România), după care specialiști din învățământ, cercetare, consultanți, manageri de firme, organizații și proiecte, inclusiv din compania organizatoare, persoane care au deținut funcții publice de rang înalt în țară au răspuns la întrebările respective sub forma unor articole.

Întrebările se distribuie pe 10 domenii (op. cit. pp. 5–6).

– Societate (cu șapte întrebări): rezolvarea problemei demografice în următorii 25 de ani; indicarea unei unice schimbări de mentalitate a românilor pentru ca țara să-și poată atinge potențialul maxim; conștientizarea cetățenilor pentru implicarea în transformarea țării; intervenția în enclavele de sărăcie, astfel încât copiii din aceste zone să depășească statutul social al părinților; ce fel de Românie ne dorim după intrarea în UE; cum se poate reda demnitatea populației sărace; schimbarea comportamentelor sociale și comunitare.

– Digitalizarea și noile tehnologii (cu două întrebări): politicile publice prin care să se ajungă ca țara să devină un centru de excelență și creație în zona tehnologiei, dincolo ce se întâmplă în mediul privat; dacă prin soluțiile integrate de e-guvernare și baze de date naționale interconectate se vor putea elimina corupția și disfuncționalitățile din administrație.

– Economie (cu șase întrebări): aducerea de talente internaționale în România; primele trei domenii de investiții pentru creșterea competitivității regionale; atragerea de investitori străini pentru creșterea economică; pilonii unei adecvate prosperități naționale și rolul fiecărui cetățean; reducerea timpului alocat cerințelor birocratice în cadrul unei afaceri – de la 160 de ore la 30 în 2023; cum s-ar putea ține în țară oamenii cei mai valoroși, care să alimenteze inovația și creșterea durabilă.

– Sănătatea și serviciile medicale (o singură întrebare): care sunt soluțiile inovatoare care ar putea fi replicate din serviciile medicale private în spațiul serviciilor publice de sănătate pentru a accelera accesul la servicii de calitate.

– Urbanism și arhitectură (o întrebare): creșterea calității mediului construit/spațiului urban și a calității vieții.

– Mediul înconjurător (două întrebări): care sunt mecanismele care ar putea ajuta oamenii și companiile să-și modifice stilul de viață și atitudinea față de muncă pentru a avea o implicare activă în protecția mediului și reciclare; încurajarea transportului în comun și/sau a bicicletelor în marile orașe.

– Energie (o întrebare): cum se pot transforma oportunitățile date de dependența redusă de importul de energie și de integrare rapidă de noi tehnologii, în avantaje competitive.

– Educație (trei întrebări): cum se pot oferi șanse reale fiecărui copil pentru a-și dezvolta capacitățile conform înclinațiilor sale; îmbunătățirea sistemului de învățământ astfel încât să pregătim copiii de azi pentru locurile de muncă ale viitorului; primele măsuri ce ar trebui luate de guvern pentru a însănătoși sistemul de învățământ.

– Infrastructură (o întrebare): ce strategii trebuie adoptate pentru finalizarea la timp a proiectelor din acest domeniu.

– Mediul de afaceri și antreprenoriat (o întrebare): construcția unui ecosistem antreprenorial care să tindă spre un Silicon Valley (zonă renumită de concentrare a afacerilor, din California, SUA).

După cum se poate constata, domeniile specificate sunt de mare interes, iar conținutul volumului este o reușită care merită să fie luată în seamă de către publicul larg, specialiști și, nu în ultimul rând, de către decidenții din fiecare domeniu.

Unele sugestii pe care le voi include în comentariul meu nu diminuează importanța acestei lucrări și s-ar putea ține cont de ele într-o ediție viitoare, eventual un al doilea volum. O primă observație se referă la limitarea numărului de întrebări la 25 (s-a dorit ca acesta să fie similar numărului anilor de activitate a companiei în România), numai că în selecție se impune să se țină cont și de semnificația temelor incluse, raportată, desigur, și la posibilitățile de realizare. De exemplu, consider că lipsesc domenii care ar fi avut și ele locul, cum sunt cele referitoare la viața politică, democrație, administrație publică și centrală, puterile în stat, cu roluri dintre cele mai importante în societate. Este puțin probabil să nu se fi primit propuneri în legătură cu temele semnalate mai sus, iar dacă nu au existat, ar fi fost util să fie introduse. Nu se exclude aici, însă, adoptarea unor decizii de păstrare a neutralității. Evident, însă, că în demersurile lor, unii autori fac trimiteri spre autorități de la care se așteaptă intervenții pentru soluționarea anumitor probleme. Din institutele Academiei Române participă doi autori, profesor Vasile Ghețau, director al Centrului de Cercetări Demografice și dr. Monica Șerban din Institutul de Cercetare a Calității Vieții. În cele ce urmează nu voi face trimitere la fiecare autor al capitolelor, fiind interesat să relev conținutul textului.

La rândul lor, cele mai multe întrebări sunt adecvate, dar unor domenii ar fi fost de așteptat să le revină mai multe întrebări, cum este cazul sănătății, iar la una din întrebările pentru educație să se evite formularea, cu tentă sugestivă, în care se solicită „primele măsuri pentru însănătoșirea sistemului de învățământ”. Se pornește astfel de la ideea că sistemul de învățământ este bolnav, ceea ce nu este corect, dar evident, există mult spațiu de îmbunătățire și pentru performanțe cât mai bune. Printr-o altă întrebare se solicită să se abordeze ceva greu de realizat, și anume constituirea aceluși sistem antreprenorial tip Silicon Valley. Autorul articolului arată explicit că la așa ceva s-ar putea ajunge treptat. La nivel internațional doar Israelul a reușit o astfel de construcție. „Ar trebui să fim conștienți că nu avem cum să fim Silicon Valley ci un București excepțional” (p. 162). Într-adevăr, România se află în prezent într-un alt stadiu de dezvoltare și ar fi remarcabil să se poată pregăti și implementa în viitor un astfel de aranjament. Până atunci trebuie să se depășească stadiul de subdezvoltare din diverse zone ale țării prin intensificarea și diversificarea programelor destinate acestor obiective, să se stimuleze crearea de poli de atracție în zonele metropolitane, unele dintre ele se conturează deja etc.

Sunt și alte observații punctuale în legătură cu întrebările prin care se solicită abordarea unor teme cu mare grad de dificultate. În cele ce urmează ne vom referi în mod special la sfera socială: societate, sănătate, educație.

Prima întrebare din domeniul „societate” privește, așa cum am menționat deja, rezolvarea problemei demografice. Autorul, recunoscut specialist în domeniul demografic (pe care l-am nominalizat mai sus din cadrul Academiei Române) arată că deși s-au întreprins unele măsuri de stimulare a natalității inclusiv concediile pentru unul dintre părinți până la vârsta de doi ani a copilului (3 ani în cazul unui handicap), nu s-au desfășurat încă acțiuni pe măsura efectelor negative ale scăderii volumului populației, atât prin diminuarea numărului născuților vii, pe de-o parte, și mortalității infantile ridicate, pe de altă parte, ca și a migrației externe excesive. Pentru ca intervențiile să fie cât mai aplicabile, ar trebui să se realizeze cercetări, astfel se va afla ce așteaptă populația tânără pentru redresarea natalității (p. 13). Totodată și reducerea mortalității generale să devină un alt obiectiv de acțiune, și doar apropierea de nivelul de trai din țările dezvoltate ar readuce în țară o parte din migrații externe (p. 14). În două figuri sunt reprezentate date cu declinul natural al populației după 1990 și evoluția volumului demografic pentru perioada 1950–2016, cu perspectiva anului 2050. Într-adevăr, dacă prin măsurile restrictive privind avortul (admis doar motivat medical), luate în anul 1966 de către regimul comunist, a avut loc o creștere explozivă a natalității, înlăturarea acestor măsuri (în anul 1990) a condus la o reducere puternică a natalității, iar sporul natural devine negativ (numărul născuților vii într-un an este depășit de cel al decedaților), urmând ca în anul 2050, în condițiile actuale, populația țării să scadă la 16 milioane.

În acest context aduc în atenție rezultatele dintr-o lucrare anterioară a autorului (1979) în care plecând de la situația din 1975, cu o rată netă de reproducere de 1,204, indicatorul sintetic de natalitate de 2,6 copii la o femeie de vârstă fertilă, rata brută de natalitate la 19,7 copii născuți vii la 1 000 de locuitori, și ratele de mortalitate pe grupe de vârste, s-ar fi ajuns la 26,8 milioane în anul 2000, mai puțin decât obiectivele urmărite de regimul anterior (30 de milioane). Mergând mai departe cu proiecțiile, păstrându-se situațiile menționate din anul 1975, s-ar fi ajuns la 36,5 milioane în 2050 și 85,9 milioane în 2176 (p. 207).

Bine că s-a încheiat acea perioadă. Acum suntem într-o situație total diferită, iar din punctul meu de vedere, pe lângă urmărirea unei redresări, cel puțin prin stagnarea scăderii natalității și a migrației externe, de mare interes trebuie să fie calitatea umană. În prezent, mulți copii se nasc fără a li se asigura condiții adecvate de viață, familiile în care trăiesc nu dispun de minimum necesar vieții de zi cu zi, iar unii dintre ei sunt abandonați chiar la naștere. Mai mult, în unele familii copii sunt abuzați fizic și psihic, nu merg la școală sau o părăsesc foarte devreme, sunt puși să cerșească, ajung să trăiască pe stradă, adoptă comportamente deviate și delincvente. Se impune o cât mai bună responsabilizare a viitorilor părinți, dar și o intensificare a intervenției serviciilor medicale și de asistență socială în teritoriu destinate copiilor.

În cazul migrației externe, care a condus la instalarea unei lipse masive de forță de muncă în toate domeniile, este de așteptat ca fenomenul să se diminueze pe măsură ce se ajunge la un stadiu mai înalt de dezvoltare, așa cum s-a întâmplat în multe țări europene în ultimele decenii ale secolului al XX-lea. Țări precum Italia, Spania, Portugalia, care au furnizat forță de muncă pentru zonele europene mai dezvoltate, au ajuns să fie și ele țări de destinație pentru cei în căutarea unor condiții mai bune de muncă, dar și pentru migrații economice.

Prin cea de-a doua întrebare se aduce în dezbatere o temă extrem de dificilă și așa spune mai puțin adecvată. Ea este referitoare la acea unică schimbare de mentalitate pentru a atinge potențialul maxim al țării. Înainte de toate nu este cunoscut care ar fi potențialul maxim raportat la o anumită dată istorică (dar trebuie să ne dorim mai mult decât prezentul), în al doilea rând chiar dacă se fixează unul conform unor dorințe este puțin probabil ca o singură schimbare de mentalitate să asigure realizarea lui. De altfel, demersul autorului se axează pe necesitatea valorizării muncii care în prezent este considerată a fi insuficientă, și relevă faptul că această concepție este răspândită în toată lumea capitalistă, în care predomină valori precum „banii, puterea, faima, avansarea, competiția, autonomia” (p. 20), iar acestea trebuie integrate în managementul organizațiilor și instituțiilor. La rândul lor, conducerile de la vârful organizațiilor „să aibă o doză” de modestie și să fie un model de moralitate (p. 21).

Îndreptățit, autorul abordează schimbarea de mentalitate privind munca în context social și organizațional, ceea ce ar putea influența evoluțiile în acest domeniu. Munca nu poate să fie însă prima valoare împărtășită de către toți oamenii, fie ei de

vârstă activă, și aceasta pentru că situațiile individuale sunt foarte diferite. Până la urmă, conform unui proverb „omul muncește ca să trăiască nu trăiește ca să muncească”, nu este robot și nici nu trebuie să fie sclav. Totodată, să nu se ignore alte aspecte ale vieții lui, și anume, să ajungă și la un echilibru între muncă și viața de familie, să evite suprasolicitarea, să nu se ajungă la situații critice de extenuare și chiar deces, așa cum se mai întâmplă. Desigur, este necesară o cât mai adecvată cultură a muncii, iar respingerea desfășurării unei activități productive pentru a se apela la asistența socială este de combătut și de acționat pentru a schimba astfel de comportamente.

În cercetarea de diagnoză a calității vieții din anul 2010 (Anexă în lucrarea *Paradigma calității vieții*, coord. Ioan Mărginean și Iuliana Precupețu, 2011, precum și în volumul aflat în faza de publicare), pentru succesul în viață, munca ocupă pozițiile 3–4, din nouă factori cercetați. Pe primul loc este ambiția (media 4,5 pe scala de la 1 la 5); să ai noroc (media 4,4); să ai talent și să muncești mult (medii de 4,3); să ai relații (media 4,2); educație superioară (media 4,1); părinții să aibă educație superioară (media de 4,7); să provii dintr-o familie bogată (media de 3,6); să ai relații cu oameni politici (media de 3,5). Toți factorii au valori peste media teoretică a scalei.

Alte două teme se referă la implicarea cetățenilor la transformarea țării și ce obiectiv ar trebui urmărit după aderarea la UE. Autorul care tratează prima întrebare pornește de la contradicția în ceea ce privește atitudinea unei mari părți a populației „Totul merge prost, dar noi ne descurcăm” (p. 24) și caută să identifice modalitățile de ieșire din negaționism. De fapt se argumentează că există deja implicare în viața socială a multor persoane, iar acest fapt trebuie cunoscut prin informare și confirmare, este nevoie și de dorință, astfel că „fiecare dintre noi ajunge să-și dorească ceea ce constată că-și dorește vecinul” (p. 26) ceea ce poate fi un proiect de țară.

La rândul său, autorul care răspunde la obiectivul de adoptat după aderarea la UE, prezintă mai întâi instalarea imediată a stagnării, în privința valorificării oportunităților de apartenență, și pentru a nu intra în stadiu de „stat eșuat”, România ar trebui să-și regăsească „țesutul coerenței sociale și naționale” (p. 38). Ceea ce se poate realiza doar dacă cetățenii țării „vor agreea principii, țeluri și obiective comune” ... urmând „calea de viață europeană” (pp. 38–39).

Obiectivele de finalizat într-o perioadă cât mai scurtă consider că sunt intrarea în spațiul Schengen și ridicarea Mecanismului de Cooperare și Verificare (MCV – ultimul impus României la intrarea în UE), iar obiectivul general de urmărit este, într-adevăr, valorificarea cât mai deplină a statutului de stat membru, nu doar cu obligații, ci și cu câștiguri.

O altă temă socială abordată se referă la sărăcie, atât enclavale de sărăcie extremă cât și cea difuză. Pentru prima dintre ele, autorul indică trei pași de urmat, unii dintre ei foarte dificil de realizat: supraviețuirea și intervențiile sociale de susținere prin servicii specializate și produse care să asigure o bună dezvoltare

intelectuală; integrarea și performanța școlară; ocuparea (p. 31–32). Totodată se face trimitere la faptul că activitățile cu acești copii să fie într-o paradigmă de împlinire, să le fie înțeleasă lumea în care ei trăiesc, iar dacă nu pot progresa, copiii ar trebui plasați într-o familie mai bună (p. 33).

Așa cum este bine documentat, sărăcia se extinde dincolo de enclave, așa încât tema este abordată și în cea de a doua intervenție și este tratată din perspectiva conceptului de incluziune socială, care presupune accesibilitatea serviciilor sociale și activități economice ale celor în nevoie, locuri de muncă, sănătate, educație, integrare în societate, infrastructură de locuire și transport (p. 43). Autorul consideră că, printr-o politică socială adecvată, să fie implicată și societatea și dezvoltă prin comparație câteva principii cheie: abilitate mai bine decât vulnerabilitate; prevenție mai bine decât corecție; servicii mai bune decât beneficii; comunitate mai bine decât autoritate (p. 45). Se propune, așa cum există și în alte țări, „pact pentru solidaritate și prosperitate socială” (p. 46), la care să participe politicieni, mediul social, privat și academic, trecându-se dincolo de ciclurile electorale (ibidem).

Ultima temă de la domeniul „societate” trimite la ideea de cum s-ar putea testa impactul diferitelor politici publice pentru schimbarea comportamentelor la nivel de individ și comunități. Autorii au în vedere studiile de impact ale politicilor publice prin analogie cu testarea eficienței unui medicament, sunt însă sceptici în privința schimbării comportamentelor individuale și colective prin astfel de metode. „Un răspuns simplu și punctual, oricât ar fi de dezirabil, nu poate face față provocării” (p. 52). Trebuie să existe, însă, o dezbatere publică, de la etic la eficiență, iar apoi să se ajungă la o soluție de urmat.

Așa cum menționam, pentru sănătate și servicii medicale a fost selectată o singură întrebare conținând replicarea în serviciile publice a unor soluții din sectorul privat. Autorul are în vedere faptul că managementul din spitalele private ar putea fi un exemplu de urmat. Apoi, consideră că, dintre cele două ar trebui să existe o coabitare, dar asigurările de sănătate nu îndeplinesc obiectivele pentru care au fost create din lipsă de resurse. Merge și mai departe, și arată că este dificil să se riște distrugerea sistemului public de sănătate, însă pe măsura dezvoltării sectorului privat (unde se utilizează pe scară largă abonamentele), ar trebui închise unele spitale de stat (p. 107).

Într-adevăr, veniturile din asigurări sociale nu pot acoperi necesarul de cheltuieli, cu atât mai mult cu cât numărul contribuitorilor este disproporționat de mic, comparativ cu cel al beneficiarilor. Soluția mult mai bună ar fi fost rămânerea la finanțarea serviciilor de îngrijire a sănătății din sistemul public de la bugetul de stat și urmărirea realizării unui management performant. Cât privește desființarea spitalelor de stat, se impune pentru cele învechite, pentru care nu mai există garanția unei bune funcționări, dar ar trebui construite altele, cu dotări corespunzătoare, din moment ce spațiile actuale sunt insuficiente. Totodată, se resimte lipsa de personal medical, inclusiv din cauza migrației externe a acestuia.

Aduc aici în atenție o problemă generală din învățământul superior (la care m-am mai referit și cu alte prilejuri) și anume cea legată de gratuitatea și acordarea de burse de studii. După cum se știe, gratuitatea în învățământul de stat este prevăzută în Constituție, dar totuși se acordă și locuri cu taxă dincolo de cele incluse la finanțare. Alte schimbări posibile ar fi introducerea de taxe rezonabile, inclusiv pentru cei care primesc finanțare de la stat, iar unele scutiri să fie numai pe criterii strict sociale. Sumele strânse astfel ar putea fi folosite de către universități pentru activități extracurriculare (tabere de studiu, concursuri pe discipline etc.), achiziția de materiale, cărți pentru biblioteci. La rândul ei, acordarea de burse pe criterii sociale și rezultate acceptabile la învățătură, dincolo de numărul repartizat inițial de minister fiecărei instituții să aibă loc pe baza unor contracte de a activa în țară pe o anumită durată. Astfel de înțelegeri să fie încheiate și de către sectorul economic privat și asociativ, iar durata contractului să fie egală cu perioada subvenționată sau cu un anumit factor de multiplicare.

Revenind la serviciile de îngrijire a sănătății, sunt de importanță și activitățile de prevenție și accesul la tratamente de cât mai bună calitate.

În continuare am în vedere educația, domeniu de o importanță cu totul specială, pentru că ea contribuie la dezvoltarea personalității, însușirea de cunoștințe și formarea de competențe, în afara cărora nu se poate vorbi că cineva ar avea succes în viață. La întrebarea privind formarea capitalului uman, în volum se are în vedere constituirea tocmai a acelei situații în care copilul se poate dezvolta: „părinți informați, profesori pregătiți plătiți decent și respectați, atât în școală cât și în muncă” (p. 139).

Prin a doua întrebare se urmărește tratarea modului cum se poate îmbunătăți sistemul de învățământ, pentru a pregăti copii pentru locurile de muncă din viitor. În răspunsul dat se pornește de la ideea că „70% dintre job-urile pe care le avem astăzi vor dispărea și vor fi înlocuite cu altele noi, care nu s-au inventat” (p. 144). În aceste condiții, afirmația că învățământul trebuie să țină cont de cerințele prezente de pe piața muncii este doar parțial îndreptățită, iar în continuare se spune că „educația bazată pe valori va ajuta pe termen lung în formarea unui caracter puternic și stabil, dar care se va putea adapta schimbărilor” (p. 146).

A treia întrebare, în care se cere cum se poate însănătoși sistemul de învățământ, include, prin formulare, presupuziția că acest sistem este bolnav, ceea ce nu este corect chiar dacă sunt necesare îmbunătățiri continuu. De altfel, în articolul său, autorul pune între ghilimele cuvântul bolile, și propune soluții de îmbunătățire. Între acestea se regăsesc: introducerea mesei de prânz pentru elevul român; salarizarea diferențiată a cadrelor didactice, ținându-se cont și de implicarea lor în activitățile școlii și localității; realizarea de invenții educaționale, asociativitatea, încurajarea voluntariatului, înființarea în școli a clubului de știință, valorificarea vacanțelor școlare și o anumită autonomie școlii (pp. 150–151).

Și celelalte domenii, cu întrebările lor, trimit cel puțin parțial și spre sfera socială. Așa este de exemplu întrebarea de la economie referitoare la ce se poate face pentru a aduce mai multe talente în țară. Autoarea tratează, mai întâi, rămânerea în

țară a specialiștilor, a căror plecare nu se explică doar prin căutarea unor salarii mai bune, fiind vorba de multe alte aspecte, de la oferta de a porni un proiect la facilități non-economice (p. 69). Cât privește aducerea migrantilor din străinătate, reușita în demersul invocat, presupune o legătură constantă cu aceștia, o cât mai bună colaborare cu cei care revin, având în vedere că există încă o neîncredere mare a lor față de România (p. 70).

Și alte întrebări vizează implicarea cetățenilor în dezvoltarea țării. Una dintre acestea este legată de mediul înconjurător, atâta timp cât este pusă problema schimbării stilului de viață și implicarea în protecția mediului, reciclarea, utilizarea transportului în comun și a bicicletelor. Pentru reciclare, autorul pornește de la necesitatea adoptării criteriilor dezvoltării durabile, iar pentru adoptarea unor comportamente adecvate, are în vedere câteva niveluri și, spre ilustrare identifică următorii pași: colectarea amestecată a deșeurilor; separarea acestora; creșterea numărului celor care îndeplinesc cerința minimă a colectării separate; creșterea procentului deșeurilor reciclate de la un an la altul; intervenția de a-i învăța/ajuta și pe alții (p. 121).

Tema luată ca exemplu mai sus este mult discutată, chiar s-au întreprins și multe măsuri de colectare separată, cel puțin în marile orașe, dar progresul nu este, încă, nici pe departe, cel necesar. În continuare materialele reciclabile sunt amestecate cu resturi menajere, aruncate pe străzi, terenuri virane, râuri și lacuri, în zone turistice, urmând să polueze zeci și chiar sute de ani.

O altă problemă legată de mediu este poluarea atmosferică, cu emisii de substanțe chimice dăunătoare provenite, în mare parte (după dezindustrializarea masivă), de la mașinile învechite menținute în circulație.

Cât privește renunțarea la folosirea zilnică a automobilelor și utilizarea transportului în comun, aceasta este o direcție de urmat, dar se impune înnoirea parcului mijloacelor de transport și o cât mai bună acoperire teritorială cu trasee, așa încât să se ajungă cu ușurință la diferite locații. Referitor la utilizarea bicicletelor, aceasta rămâne mai degrabă un hobby, pentru plimbare, excursii și mai puțin pentru a ajunge la serviciu sau la alte destinații de interes. Să avem în vedere că, pentru a folosi bicicleta, omul trebuie să fie sănătos, să aibă facilități pentru deplasare și să nu se uite faptul că, cel puțin patru luni pe an, temperaturile sunt scăzute, pe străzi și pe șosele se circulă cu dificultate.

Mă opresc aici cu relatările și comentariile mele, accentuând încă o dată că volumul respectiv conține o gamă de contribuții dintre cele mai relevante pentru un viitor mai bun al țării noastre, în condițiile dacă și cât se aplică.

BIBLIOGRAFIE

EY Romania, *25 de întrebări și răspunsuri pentru viitorul României*, EYGM Limited, 2017.
Ghețău, V., *Perspective demografice*, București, Editura Științifică și Pedagogică, 1979.

- Mărginean, I., *Strategii de dezvoltare a României în următorii 20 de ani*, în „Revista Calitatea Vieții”, nr. 3, 2017, pp. 328–338.
- Mărginean, I., Precupețu, I., (coord.), *Paradigma calității vieții*, București, Editura Academiei Române, 2011.
- Mărginean, I., Vasile M., (coord.), *Dicționar de calitatea vieții*, București, Editura Academiei Române, 2015.
- Mărginean, I., Precupețu I. (coord.), *Enciclopedia calității vieții*, București, Editura Academiei Române (în curs de publicare).
- Vlad, I. V., *Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani*, București, Editura Academiei Române (2015 – volumul I, 2016 – volumul II; volumul III partea 1; volumul III partea a 2-a; 2017 – Sinteza; Sumar executiv), 2015–2017.
- Zamfir, C., (coord.), *Istoria socială a României*, București, Editura Academiei Române, 2018.
- Zamfir, E., Precupețu, I., (coord.), *Un proiect pentru România*, București, Editura Academiei Române, 2018.

Primit: 30.07.2018

Acceptat: 03.08.2018